

Asiantuntijalausunto eduskunnan lakivaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanemiseksi (HE 52/2026 vp)

Oikeuspalveluvirasto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä ja esittää lausuntonaan oikeusturvan, oikeusavun ja muutoksenhaun osalta seuraavaa:

hallituksen esitystä on lausuntopalautteen myötä muutettu hakijoiden oikeusturva paremmin huomioivaan suuntaan, mitä Oikeuspalveluvirasto pitää erittäin hyvänä asiana.

Hallituksen esityksessä esitetään muutettavan ulkomaalaislain 9 §:ää lisäten siihen 2 momentti siten, että oikeusapulain pääsäännöstä poiketen kansainvälistä suojelua koskeissa asioissa oikeusapu rajattaisiin tarpeellisten toimenpiteiden sijaan välttämättömiin toimenpiteisiin. Oikeuspalveluvirasto pitää rajausta ongelmallisena, sillä jo tällä hetkellä oikeusavustajat harkitsevat tarkkaan kaikkien toimenpiteiden tarpeellisuuden.

Erityisesti kesäkuussa 2025 voimaan tullut ulkomaalaislain muutos, jossa pääsääntöisesti luovuttiin turvapaikkapuhuttelupöytäkirjojen tarkastamisesta Maahanmuuttoviraston toimesta, on lisännyt tarpeellisten ja välttämättömien toimenpiteiden määrää oikeusavussa. Mikäli asiassa tehtäviä toimenpiteitä rajoitetaan voimakkaasti ulkoprosessuaalisessa vaiheessa, on olemassa varteenotettava vaara sille, että muutoksenhaut lisääntyvät ja monimutkaistuvat koska asiat, jotka asiantuntevan oikeudellisen avustajan avulla olisi voitu selvittää jo hakemusvaiheessa, jäävät selvitettäväksi muutoksenhakuvaiheessa, mikä lisää kustannuksia ja asian käsittelyn kokonaiskestoa tarpeettomasti.

Hallituksen esityksen pykäläkohtaisissa perusteluissa todetaan, että sanottu välttämättömyysarviointi kohdistuu pääosin avustajan osallistumiseen turvapaikkapuhutteluun. Edelleen hallituksen esityksessä todetaan, että välttämättömyyttä arvioitaessa tulisi ottaa huomioon asian laatu ja merkitys sekä olosuhteet kokonaisuudessaan. Hallituksen esityksessä luetellaan esimerkinomaisesti seikkoja, jotka voivat vaikuttaa välttämättömyysarviointiin. Oikeuspalveluvirasto toteaa, että hakijan henkilökohtaisten ominaisuuksien ohella asiaan voi liittyä erityisen vaikeita oikeudellisia kysymyksiä (esimerkiksi poissuljenta-asiat tai muut monimutkaiset näyttöasiat), jotka voivat tehdä avustajan osallistumisen puhutteluun välttämättömäksi.

Avustajan puhutteluun osallistuminen edellyttää aina tapauskohtaista harkintaa. Avustajan osallistuessa puhutteluun hakijan kanssa pöytäkirjan tarkastus puhuttelun jälkeen on huomattavasti sujuvampaa ja joutuisampaa kuin tilanteissa, joissa avustaja ei ole osallistunut puhutteluun, mikä vähentää tarvetta pitkille tulkatuille neuvotteluille puhuttelun jälkeen ja erillisten tarkastusasiakirjojen toimittamista Maahanmuuttovirastolle, mikä osaltaan sujuvoittaa asian käsittelyä ja vähentää kokonaiskustannuksia.

Tältä osin Oikeuspalveluvirasto katsoo, että liian suppea tulkinta puhutteluun osallistumisen välttämättömyydestä voi olla erittäin ongelmallista sekä hakijan oikeusturvan että asian sujuvan ja tarkoituksenmukaisen käsittelyn kannalta. Liian suppea tulkinta voi myös johtaa turhiin tai monimutkaistuihin valitusprosesseihin mukaan lukien lisääntyvät suulliset käsittelyt sekä asioiden palauttaminen hallinto-oikeuksista Maahanmuuttovirastolle uudelleen käsiteltäväksi entistä useammissa tapauksissa, mikä lisää kokonaiskustannuksia.

Hallituksen esityksessä esitetään, että niin sanotuissa nopeutetuissa menettelyissä valitusaika olisi 10 vuorokautta tiedoksisaantipäivän sisältyessä valitusaikaan ja hallinto-asetuksen mukaisissa asioissa kaksi viikkoa. Oikeuspalveluvirasto pitää esitystä nopeutettujen menettelyiden valitusajan osalta kannatettavana. 10 vuorokauden valitusaika mahdollistaa asiaan perehtymisen ja laadukkaan valituskirjelmän laadinnan paremmin kuin menettelyasetuksen mahdollistamat lyhyemmät määräajat ja siten vähentää valitusten täydentämisen tarvetta valituksen toimittamisen jälkeen sujuvoittaen siten valitusprosessia. Erityisen olennainen riittävä valitusaika on tilanteessa, jossa valitusajan sisälle osuu useita pyhäpäiviä (esimerkiksi joulukuun tai pääsiäinen).

Sen sijaan erillisiä 7 vuorokauden, joihin on sisällyttävä 5 arkipäivää määräaikoja täytäntöönpanokieltihakemuksille ja Suomen alueelle jäämistä koskeviin hakemuksiin Oikeuspalveluvirasto pitää ongelmallisena.

Ehdotettu sääntely johtaa hyvin ongelmallisiin tilanteisiin, joissa samaa päätöstä koskee kaksi eri määräaika, joiden laskentaperusteet poikkeavat toisistaan. Ääritapauksissa menettelyasetuksen 68 artiklan mukaisissa asioissa 10 vuorokauden määräaika valituksen tekemiselle voi päättyä aiemmin kuin 7 vuorokauden sisältäen 5 arkipäivää määräaika Suomen alueelle jäämistä koskevalle hakemukselle, mitä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. Tämän johdosta Oikeuspalveluvirasto esittää, että täytäntöönpanokieltihakemuksen ja Suomen alueelle jäämistä koskevan hakemuksen määräajat säädettäisiin pääasian määräaikaan vastaaviksi.

Hallinto-oikeuksille esitettyjä määräaikoja kansainvälistä suojelua koskevien valitusten käsittelylle Oikeuspalveluvirasto pitää selkeyttävänä, sillä ne lisäävät

asioiden käsittelyn ennakoitavuutta ja vähentävät hakijoiden epätietoisuutta asiansa etenemisestä ja käsittelytilanteesta.

Lotta Majoniemi
julkinen oikeusavustaja, asianajaja
Oikeuspalveluvirasto
Kymenlaakson oikeusaputoimisto